

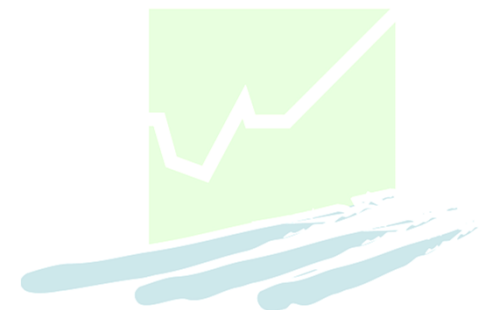
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej-Państwowy Instytut
Badawczy

***Wybrane problemy rozwoju obszarów wiejskich w Polsce –
kontekst regionalny***

***Kapitał społeczny i organizacje jako potencjał
rozwoju regionów***

dr hab. Agnieszka Wrzochalska
prof. IERiGŻ-PIB

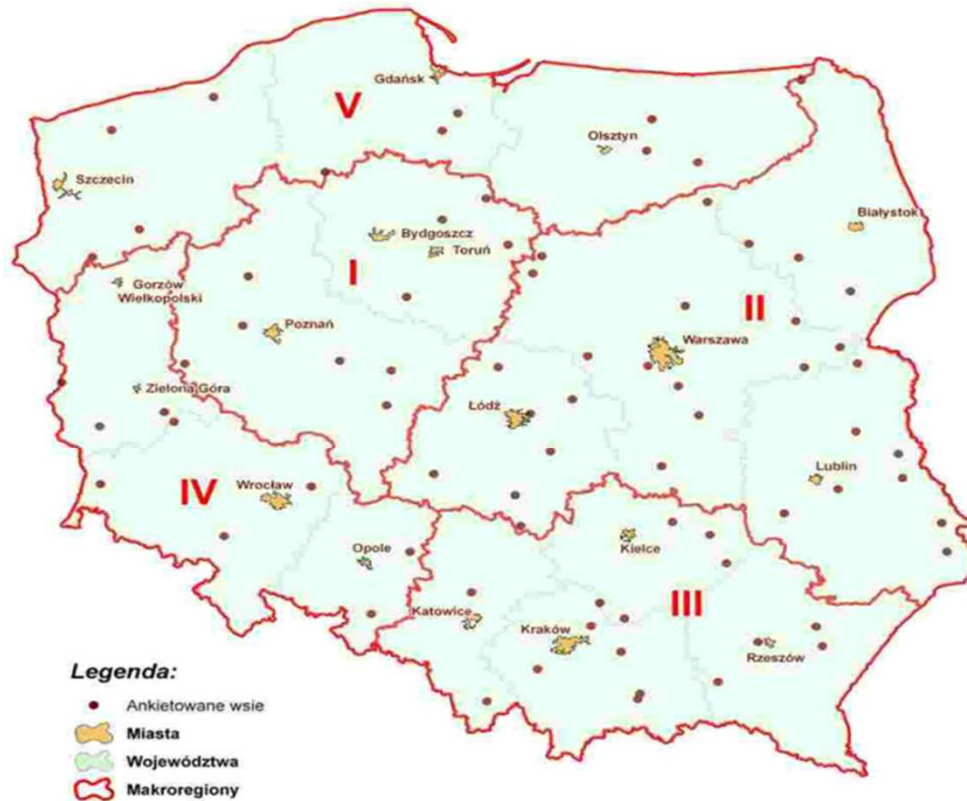
04.11.2016

Plan prezentacji

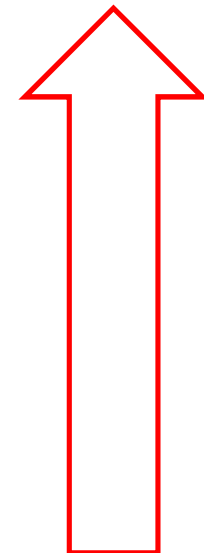
- **Wprowadzenie**
- **Aktywność społeczna na obszarach wiejskich**
- **Członkowie wybranych organizacji, stowarzyszeń...**
 - Ochotnicza Straż Pożarna**
 - Organizacje kobiet**
 - Koła parafialne, grupy (stowarzyszenia) religijne**
 - Partie polityczne**
 - Kluby sportowe**
- **Podsumowanie i wnioski**

Badanie Ankietowe IERiGŻ-PIB

- I makroregion 0,21 %
- II makroregion 0,21 %
- III makroregion 0,22 %
- IV makroregion 0,23 %
- V makroregion 0,18 %

0,21 %

76 wsi

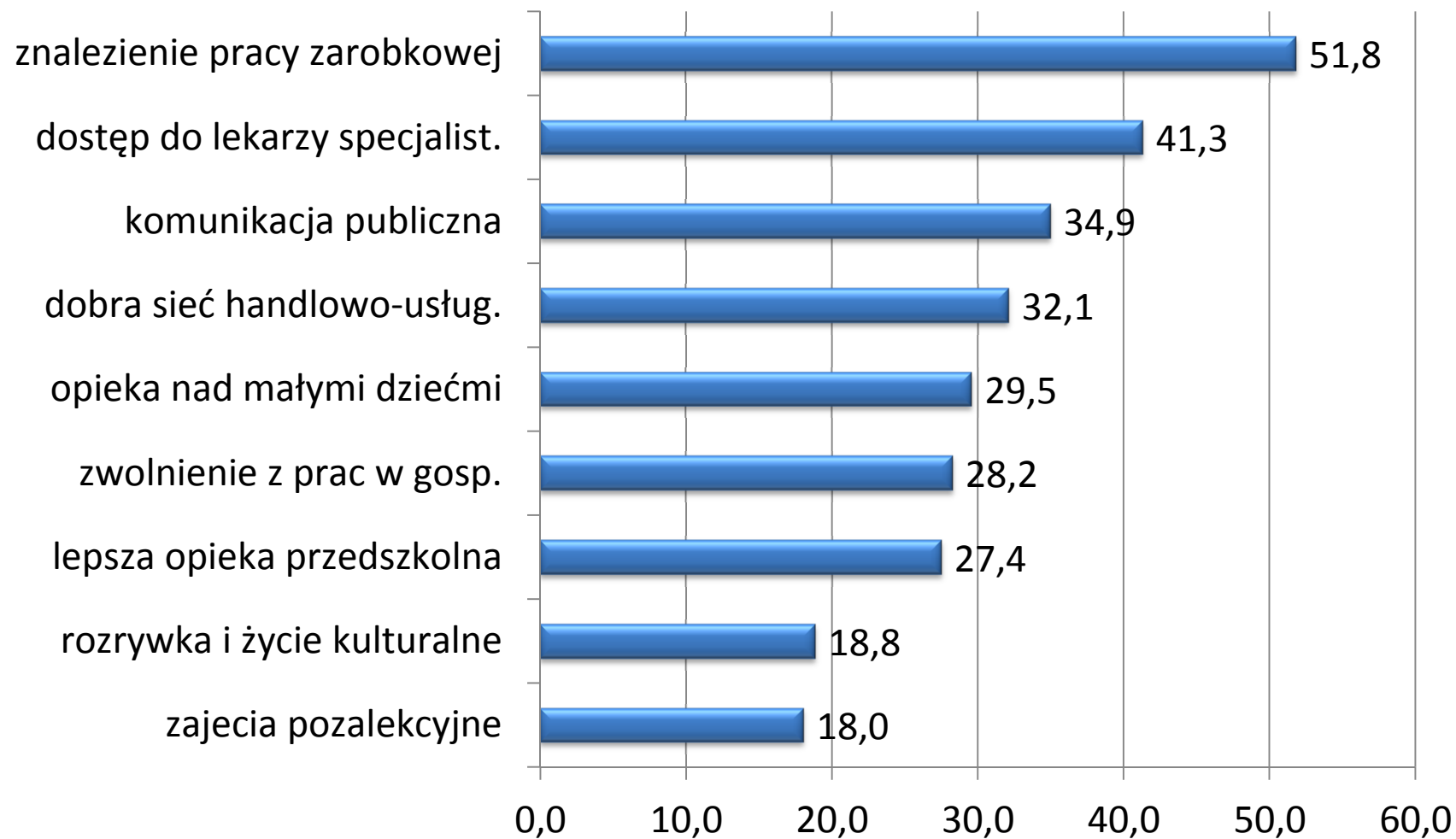
8 477 rodzin

3 331 gospodarstw

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

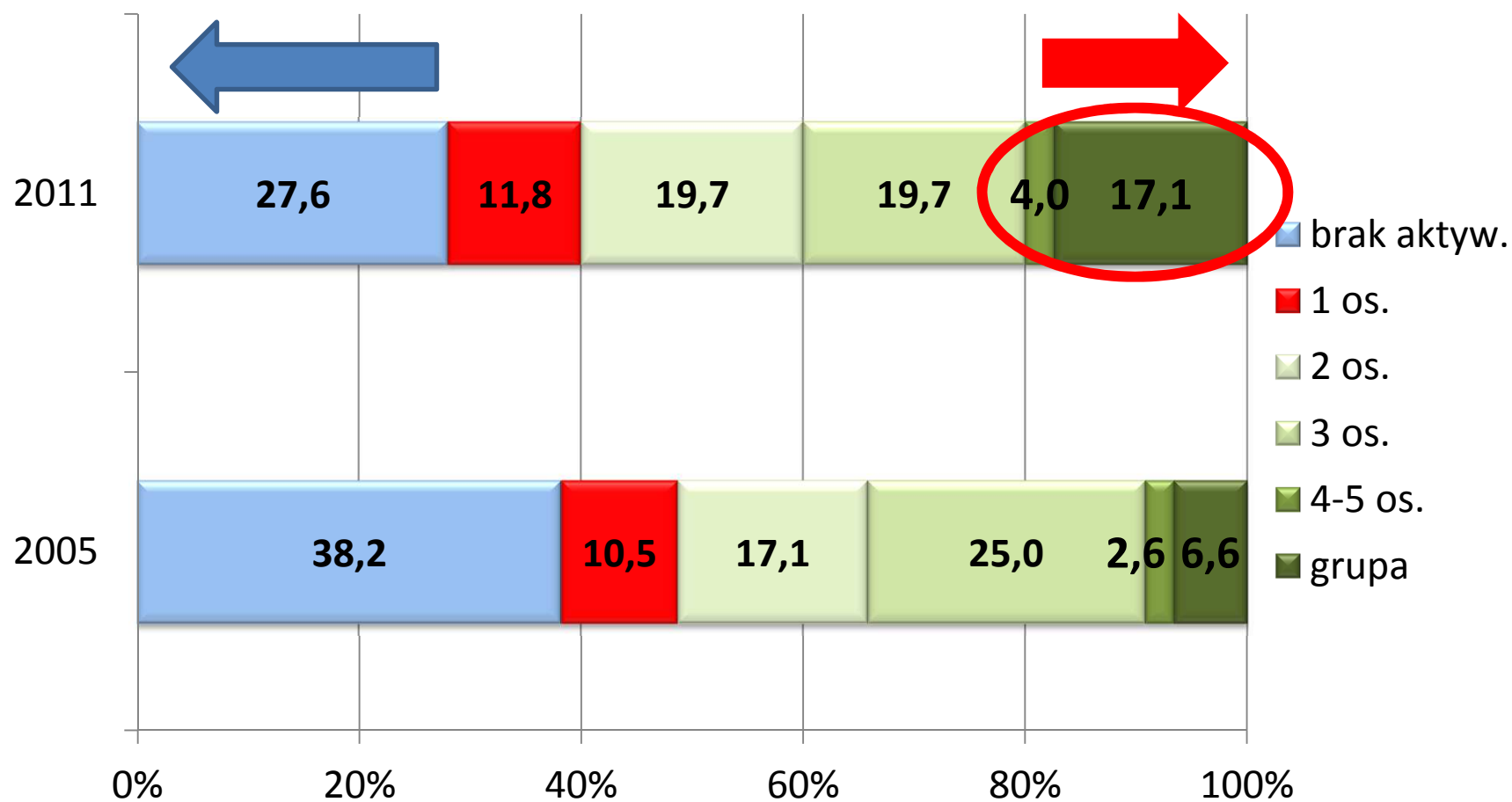
Główne problemy i potrzeby ludności na wsi

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

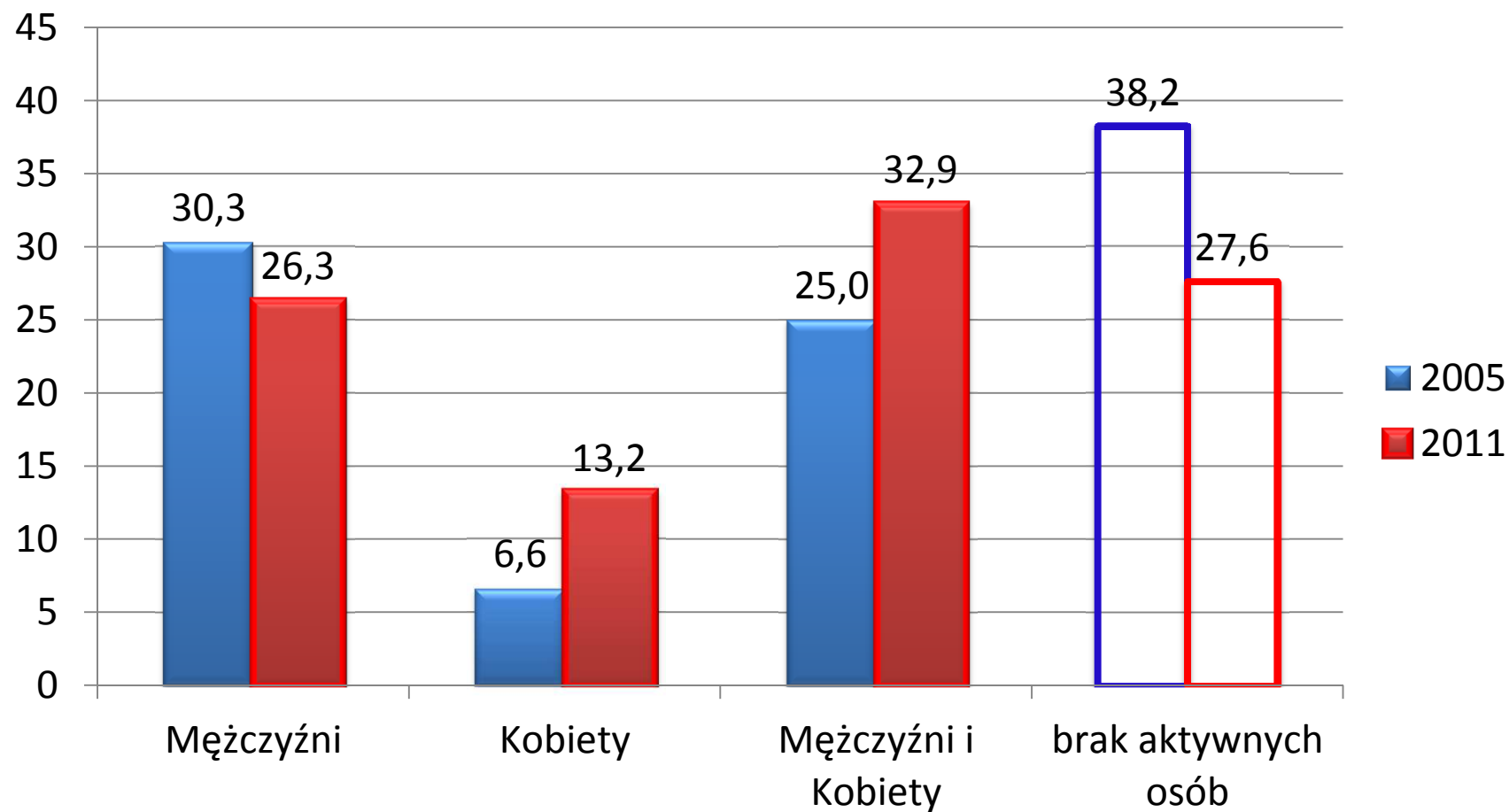
- **W kontekście inteligentnych specjalizacji ważnym zasobem (potencjałem) obszarów wiejskich w Polsce są: kapitał społeczny i instytucje.**
- **Im bardziej aktywni są mieszkańcy tym bardziej wspomagają proces rozwoju regionów.**

Odsetek wsi z aktywnymi społecznie mieszkańcami

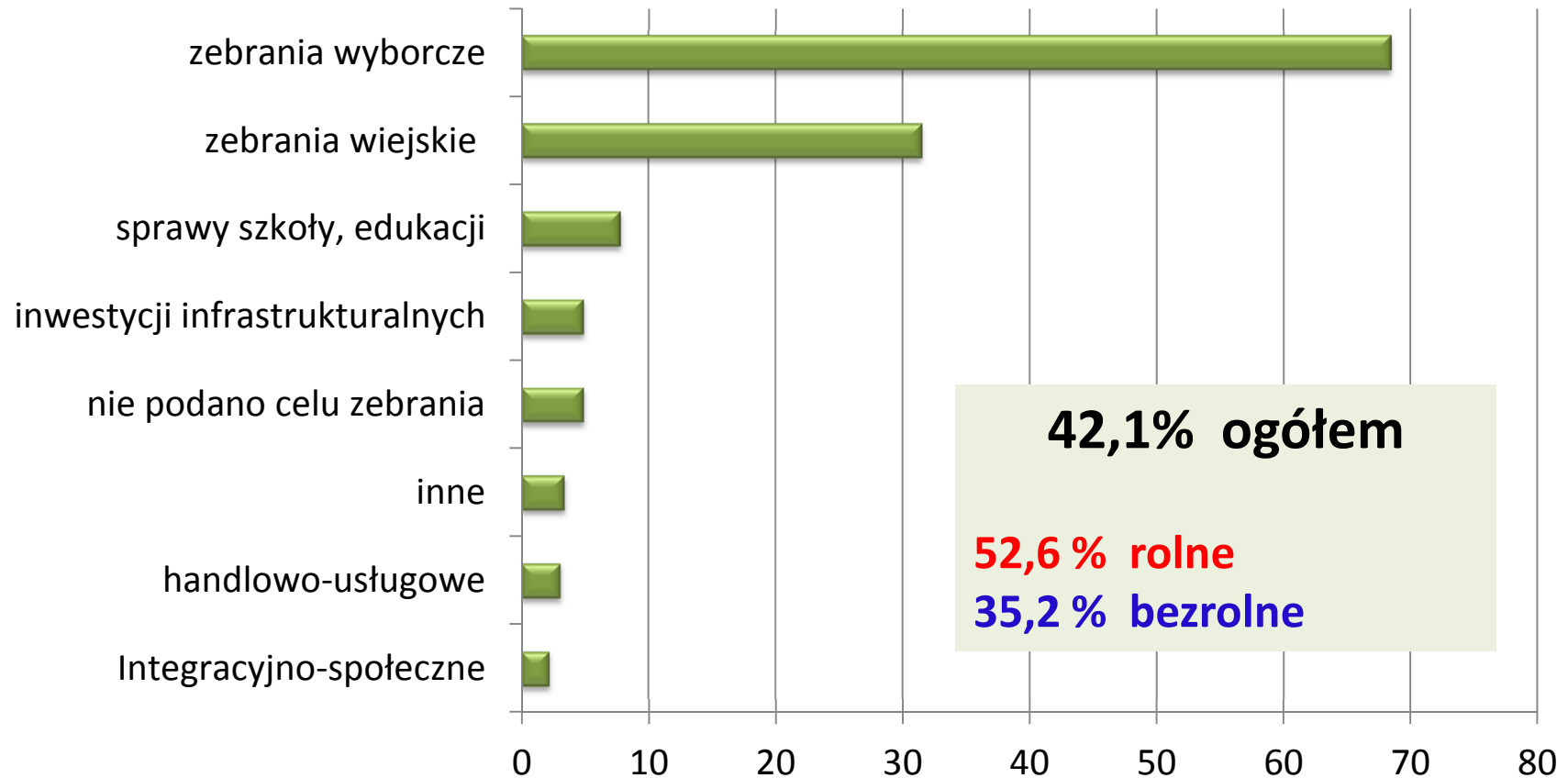
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

Aktywność społeczna mieszkańców odsetek wsi

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

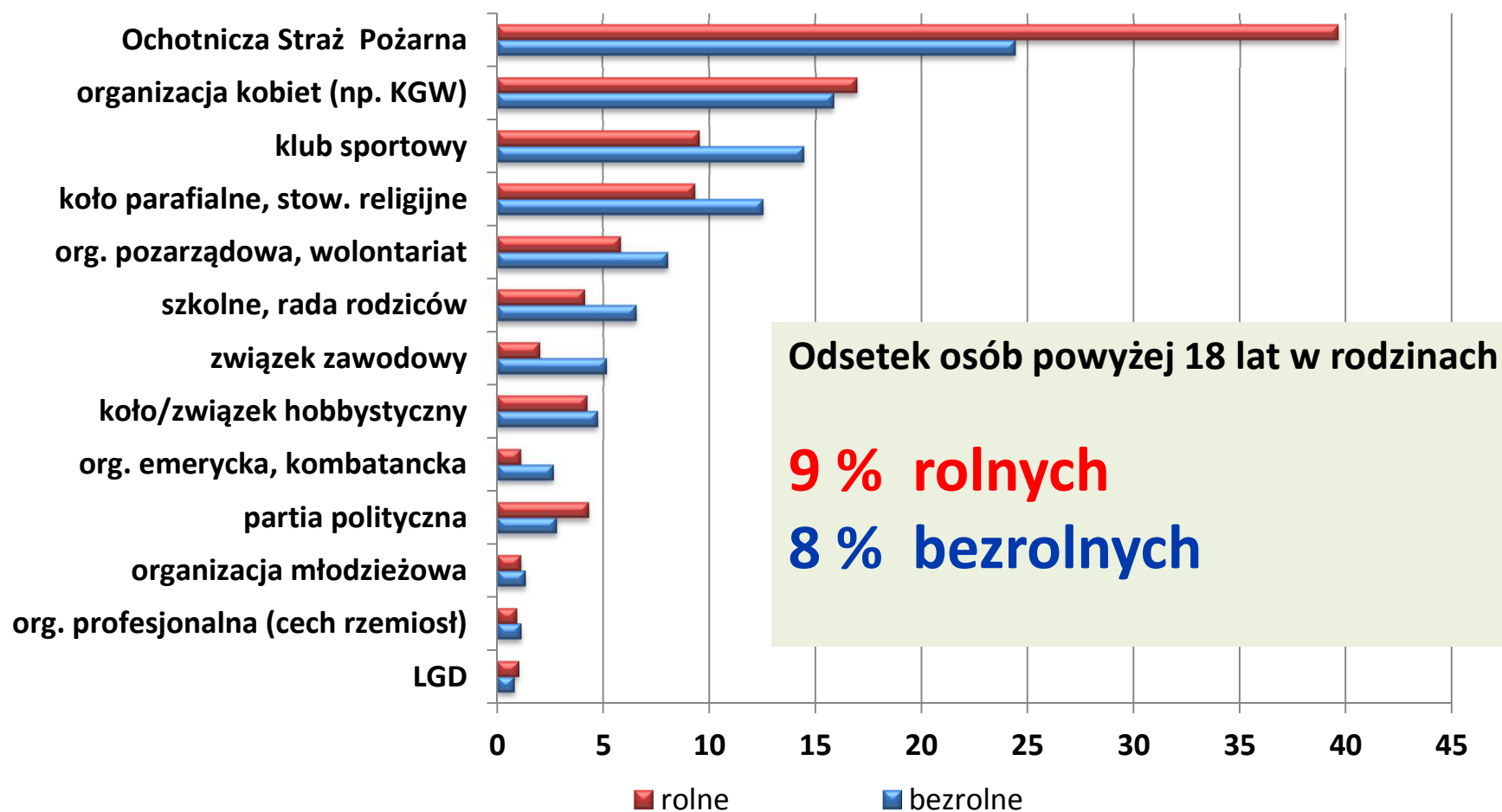
Udział w zebraniach publicznych (odsetek rodzin)

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

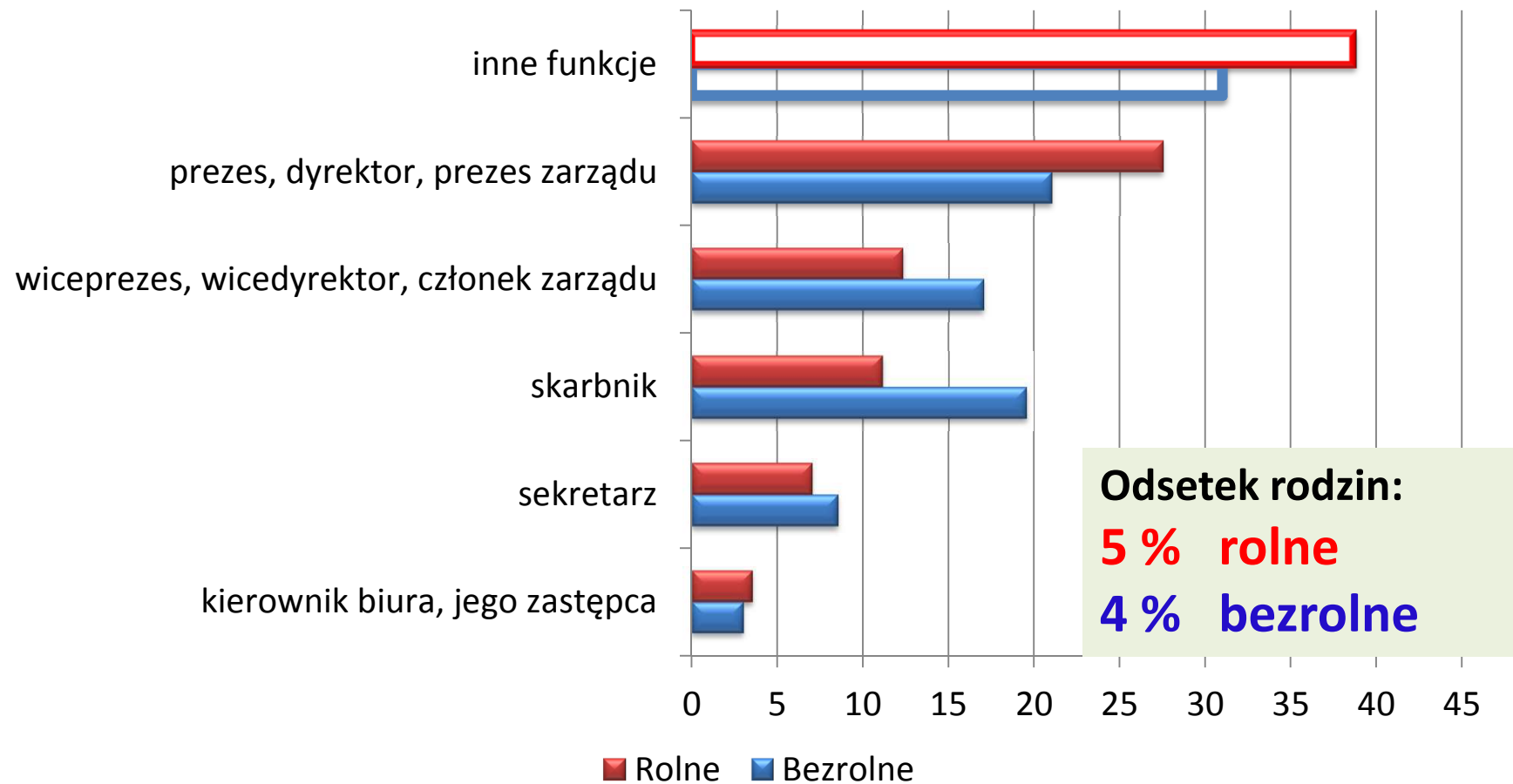
- **Współcześnie coraz większą wagę przywiązuje się do zjawisk społecznych i kulturowych jako czynników wzrostu gospodarczego np. koncepcje Portera, Skota i Storpera, którzy traktują uwarunkowania instytucjonalne, prawne i socjologiczne w kategoriach pozaekonomicznych zasobów gospodarczych, które mogą stanowić o rozwoju lub regresie regionu.**
- **W podobny sposób do rozwoju gospodarczego podchodzą teoretycy instytucjonalizmu: Działania formalne i reguły prawne życia gospodarczego są zawsze zakotwiczone w otoczeniu społecznym. Wspólnie podzielane wartości i zwyczaje kulturowe kształtują świat organizacji ekonomicznych.**
- ***Douglas North* – przedstawiciel współczesnego nurtu instytucjonalizmu, laureat nagrody Nobla z dziedziny ekonomii- traktuje instytucje jako reguły lub zasady gry, które ograniczają działania jednostki. Zdaniem Northa instytucje są wymyślonymi przez ludzi ograniczeniami, które strukturalizują ludzkie relacje.**

Członkowie organizacji, stowarzyszeń, partii, komitetów, grup religijnych, związków, kół

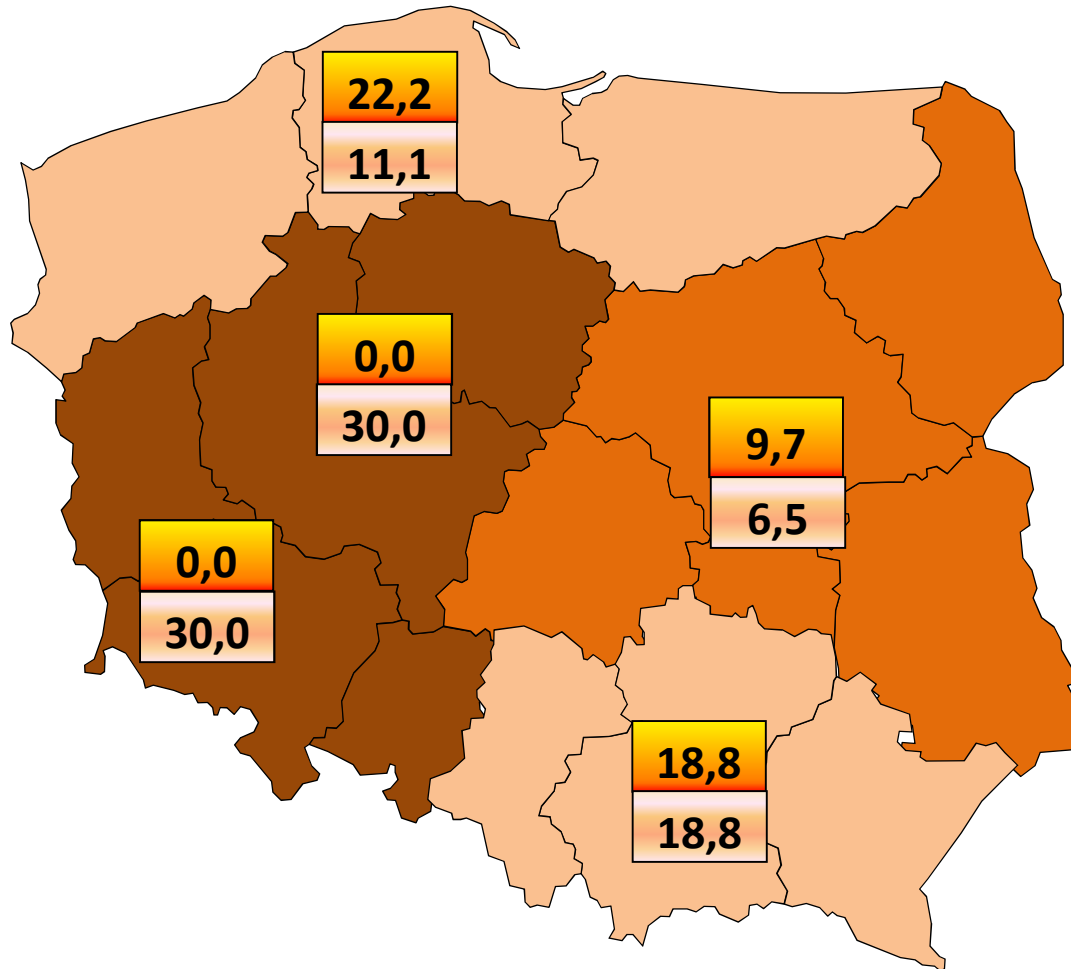
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

Pełnione funkcje w organizacjach, stowarzyszeniach, partiach...

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

Odsetek wsi z członkami organizacji, stowarzyszeń, partii...

środkowozachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowowschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

10,5 % wsi w Polsce nie posiada członków organizacji, stowarzyszeń, partii...

15,8 % wsi w Polsce posiada członków 5 analizowanych organizacji, stowarzyszeń, partii...

Źródło: Ankieta IERiGŻ-PIB 2011

Członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej (poziom wykształcenia)

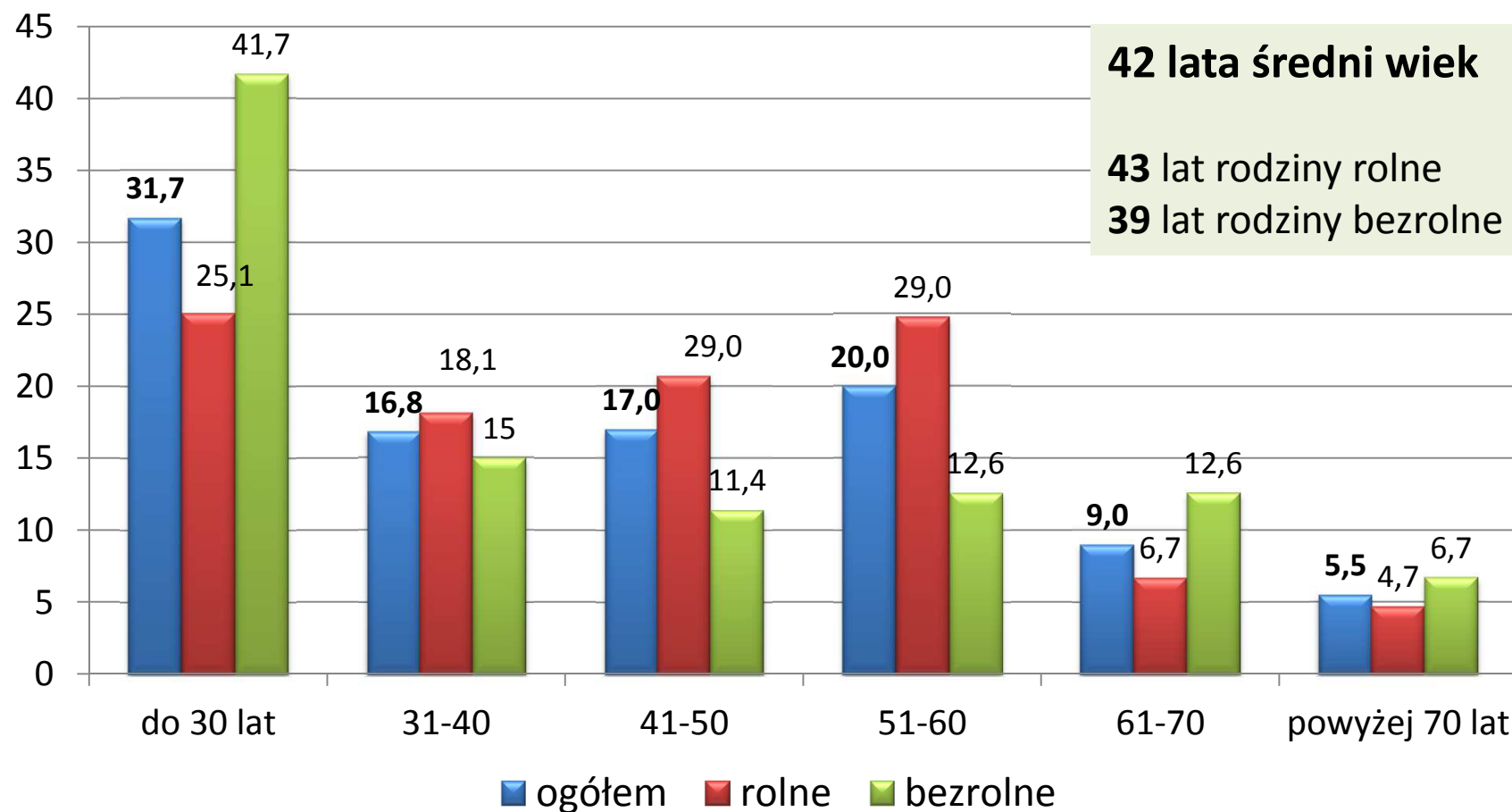
- 67,1 %** ankietowanych wsi ma członków OSP
- 54,0 %** wsi grupy ponad 5 osób
- 15-16 osób** średnia grupa strażaków (47 najliczniejsza)
- 12,8 %** kobiety

Rodziny	Wyższe magister	Wyższe licencjat	Średnie i policealne	Zawodowe	Gimnazjalne i podstawowe
Ogółem	5,5	2,0	29,7	42,6	20,2
Rolne	6,5	1,0	30,0	45,2	17,3
Bezrolne	4,0	3,5	29,1	38,6	24,8

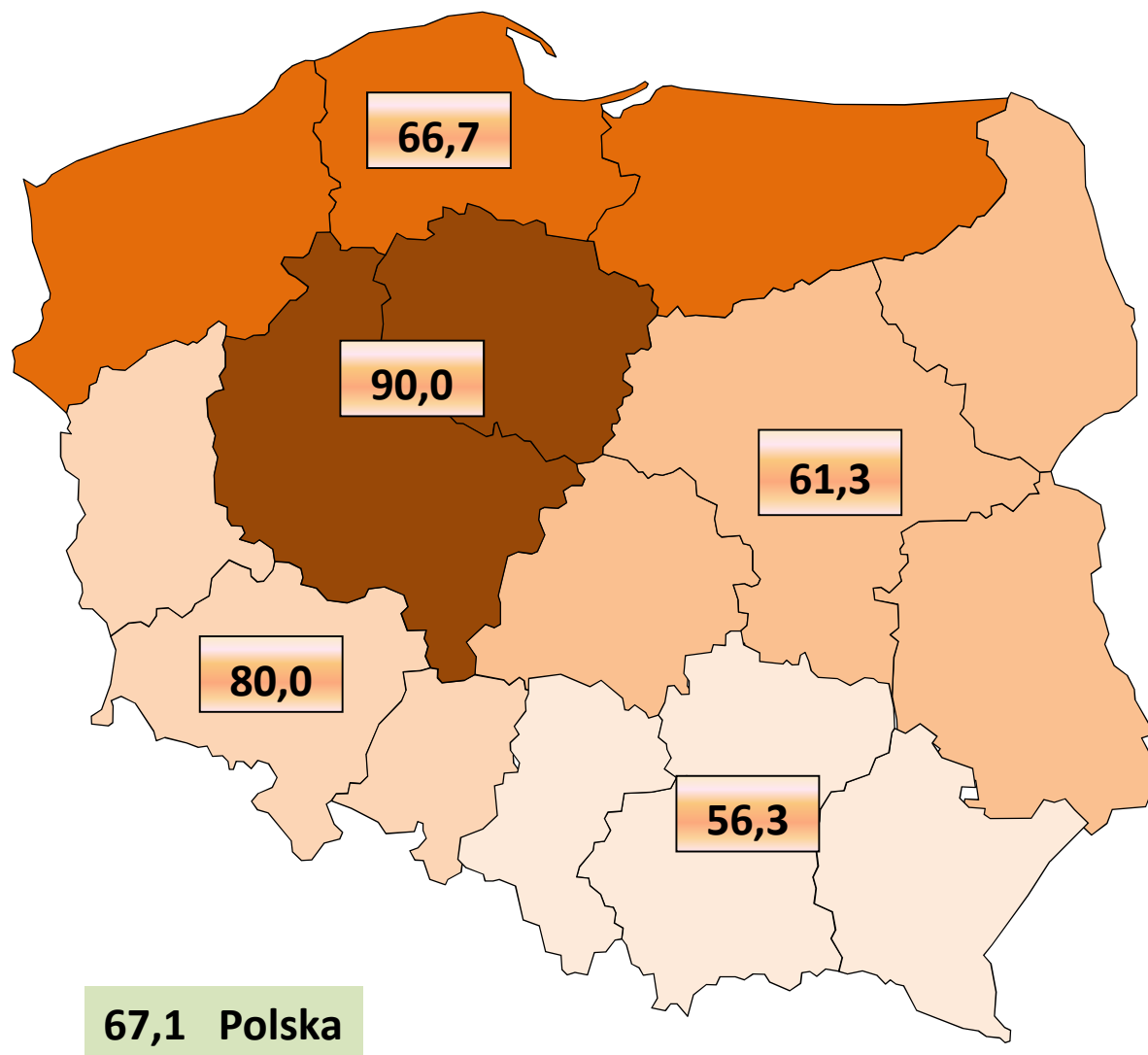
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej (struktura wieku)

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Odsetek wsi z członkami OSP

środkowozachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowowschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

Współczesne kobiety na wsi 2011

- **22,6%** gospodarstw kierują kobiety
- **30,3%** sołtysek (21,1% w 2005)
- **15,8%** wsi kolejna sołtys-kobieta
- **5,3%** wsi zmiana z sołtyski na sołtysa
- **18,4%** wsi KGW (ok. 10 tys. wsi)
- **63,2%** wsi aktywne kobiety (40,8% w 2005)

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

Członkowie organizacji kobiecych (w tym KGW)

43,4 % wsi organizacje typowo kobiece

25,0 % wsi grupy powyżej 5 osób

16 osób średnia grupa (28 osób najliczniejsza)

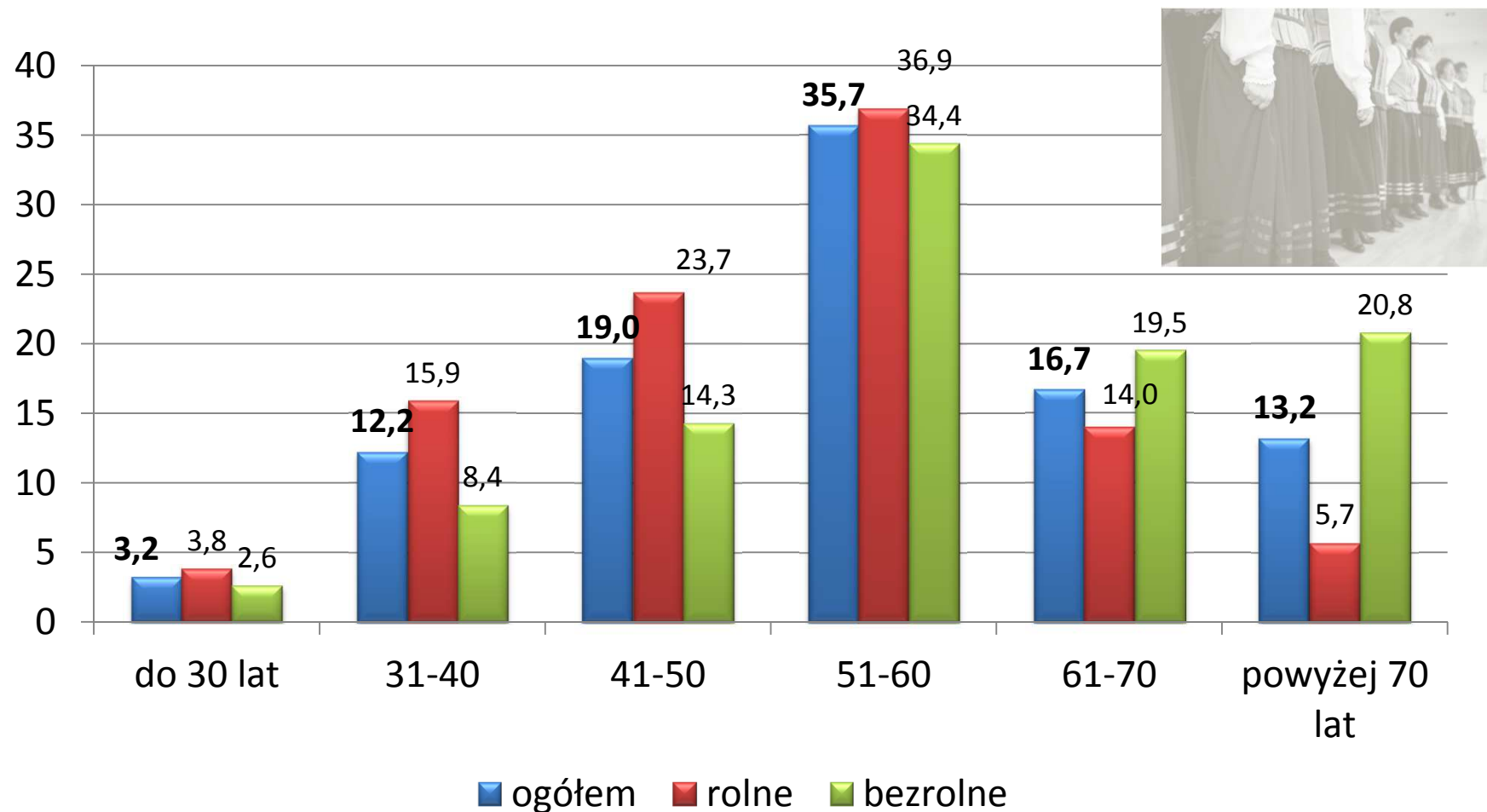
5,5 % mężczyzn (19-83 lata): współmałżonkowie- 67%, synowie- 17%, zięciowie-6%

Rodziny	Wyższe magister	Wyższe licencjat	Średnie i policealne	Zawodowe	Gimnazjalne i podstawowe
Ogółem	5,2	3,9	28,3	38,0	24,7
Członkinie	3,5	1,0	34,4	38,6	22,5
Rolne	3,8	0,6	36,9	39,5	19,1
Bezrolne	3,2	1,3	31,8	37,7	26,0

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

Wiek kobiet należących do organizacji kobiecych (w tym KGW)

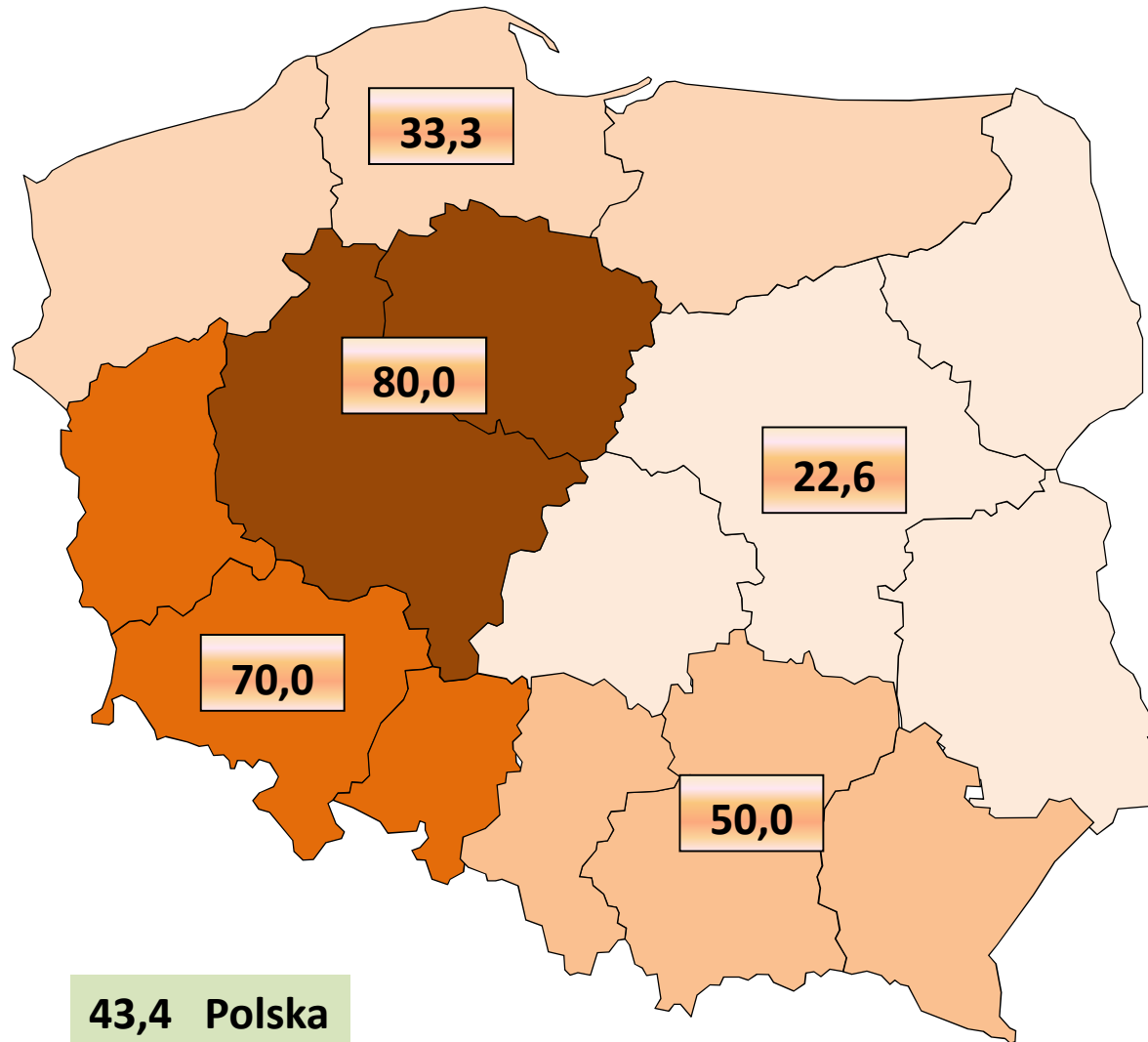
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

**Kobiety stały się bardziej niezależne, jest
więcej kobiet na stanowiskach i kobiet
aktywnych społecznie**

(same przejmują inicjatywę odnośnie działań
mających na celu poprawę ich sytuacji)

Odsetek wsi z członkami organizacji kobiecych

środkowozachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowowschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

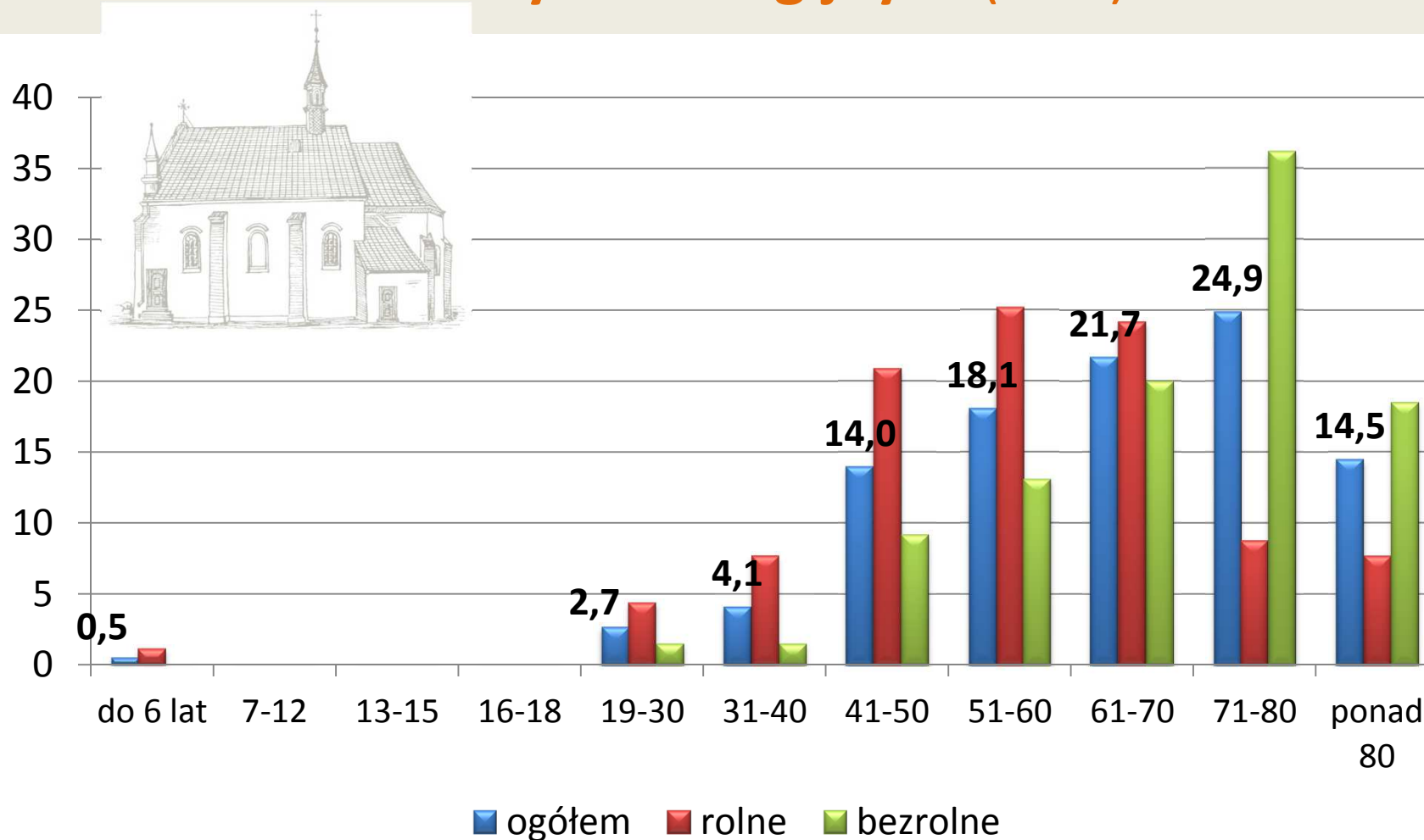
Członkowie kół parafialnych/ stowarzyszeń religijnych

- **48,7%** wsi ma członków kół parafialnych/ stowarzyszeń religijnych
- **30,3%** wsi grupy powyżej 2 osób
- **13,2 %** wsi grupy powyżej 5 osób
- **6** osób średnia grupa (55 najliczniejsza)
- **58,8 %** ludność z rodzin rolniczych
- **86,4 %** kobiet niezależnie od statusu rodziny

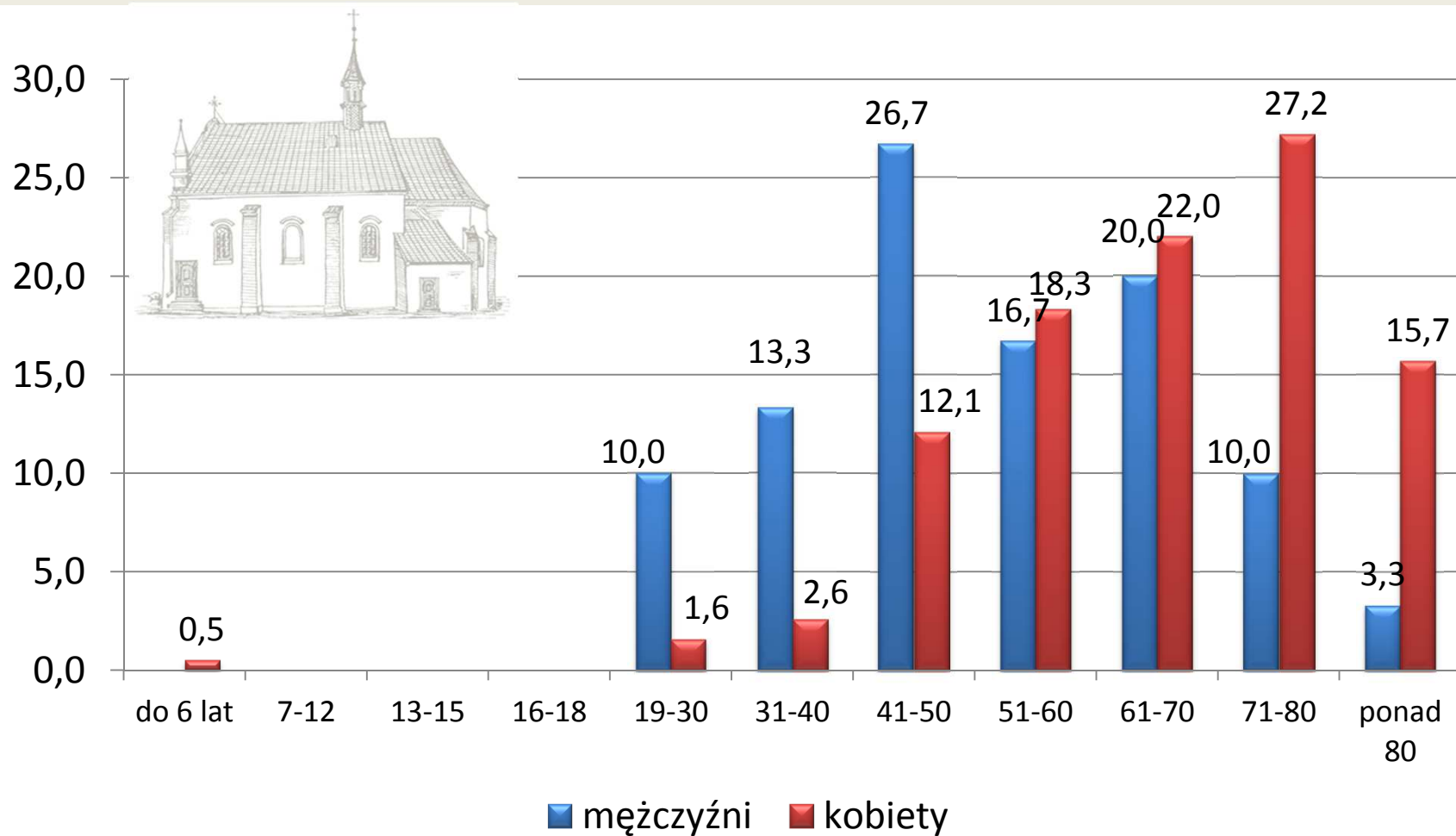
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

Struktura wieku członków kół parafialnych/ stowarzyszeń religijnych (w %)

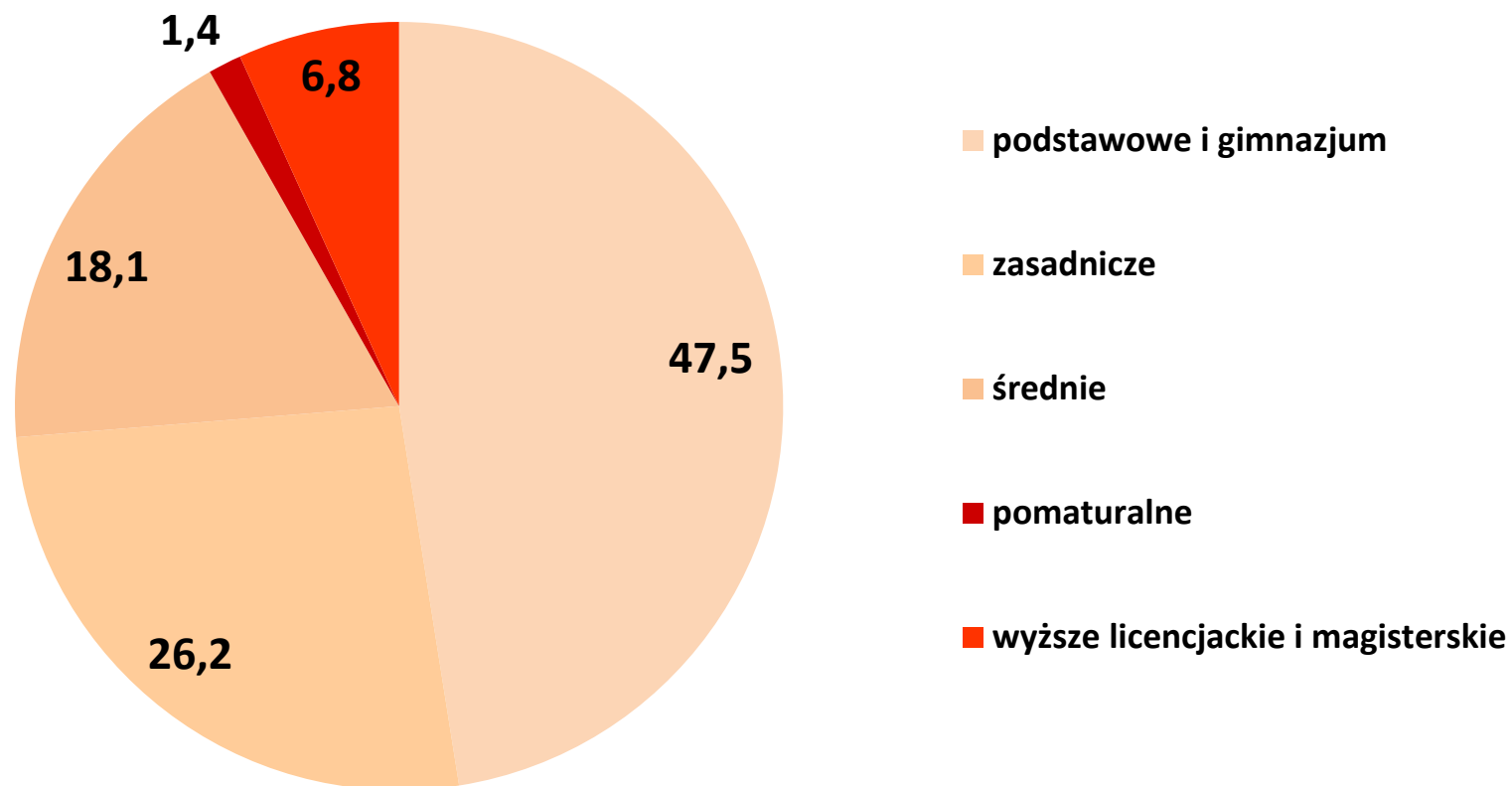
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Struktura wieku członków kół parafialnych/ stowarzyszeń religijnych (w podziale na płeć)

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Struktura wykształcenia członków kół parafialnych/ stowarzyszeń religijnych

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Członkowie kół parafialnych/ stowarzyszeń religijnych (wg. odległości przestrzennej do parafii)

ogółem	we wsi	1-2 km	3-4 km	5-6 km	7-9 km
Odsetek ankietowanych wsi według odległości do parafii					
100,0	34,2	11,8	31,6	14,5	7,9
Odsetek wsi z członkami kół/ stowarzyszeń religijnych					
48,7	42,3	55,5	50,0	45,5	66,7
Odsetek członków według odległości do parafii					
100,0	45,2	12,2	33,9	3,7	5,0
Średnia liczebność grupy/ stowarzyszenia religijnego					
6	9	5	6	2	3

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

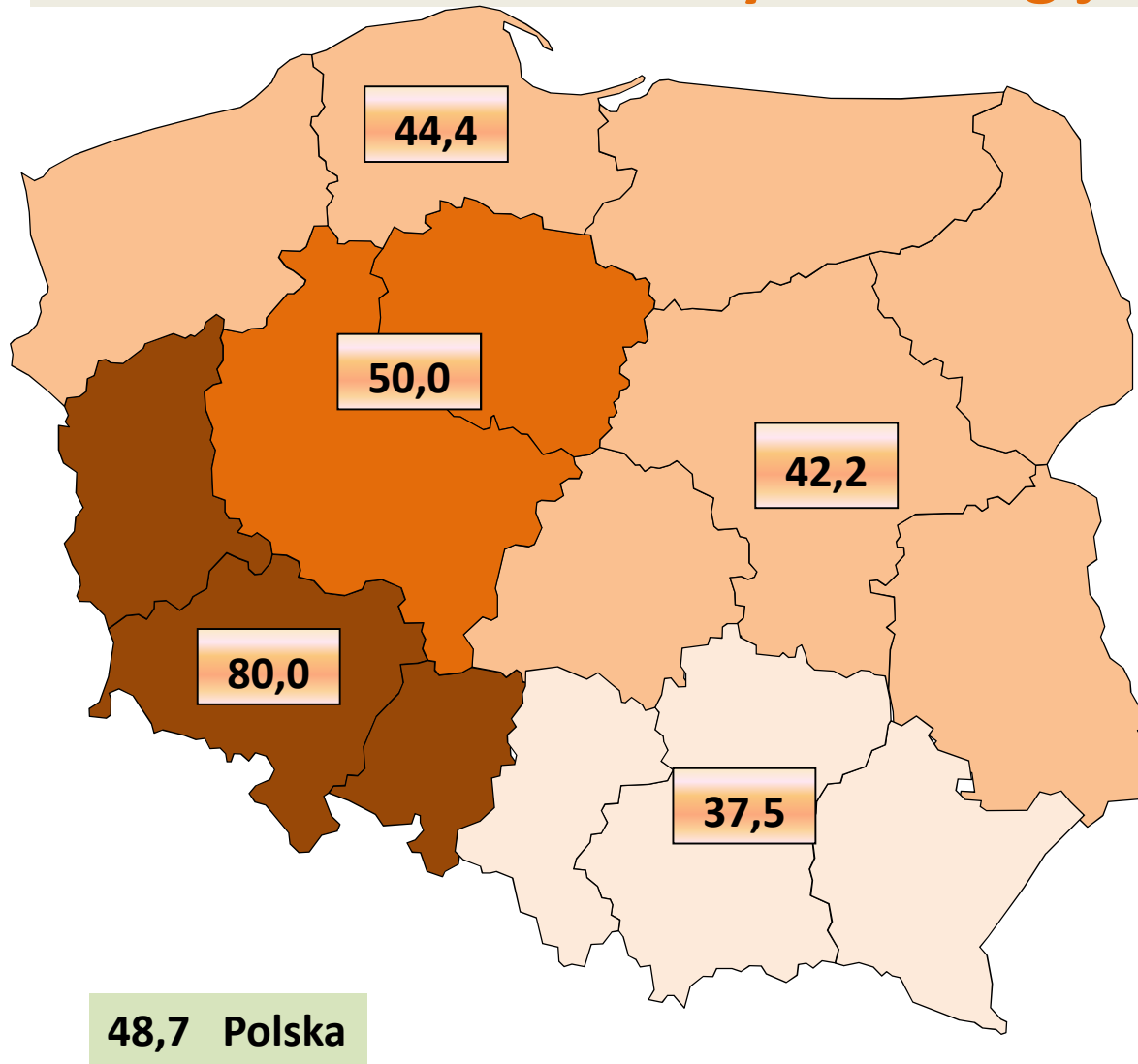
Członkowie kół parafialnych/ stowarzyszeń religijnych (wg. oceny funkcjonowania parafii)

Ogółem	dobra	średnia	słaba
Odsetek ankietowanych wsi ogółem wg oceny funkcjonowania parafii			
100,0	63,2	26,3	10,5
Odsetek wsi z członkami kół/ stowarzyszeń religijnych			
48,7	54,2	40,0	37,5
Odsetek członków kół/ stowarzyszeń religijnych			
100,0	87,3	10,0	2,7
Średnia liczebność grupy/ stowarzyszenia religijnego			
6	8	3	2

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Odsetek wsi z członkami kół parafialnych/ stowarzyszeń religijnych

środkowo-zachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowowschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

Członkowie partii politycznych

44,7 % wsi występują członkowie partii politycznych

21,1 % wsi grupy 2 osób i więcej

3-4 osoby średnia grupa (6 osób najliczniejsza)

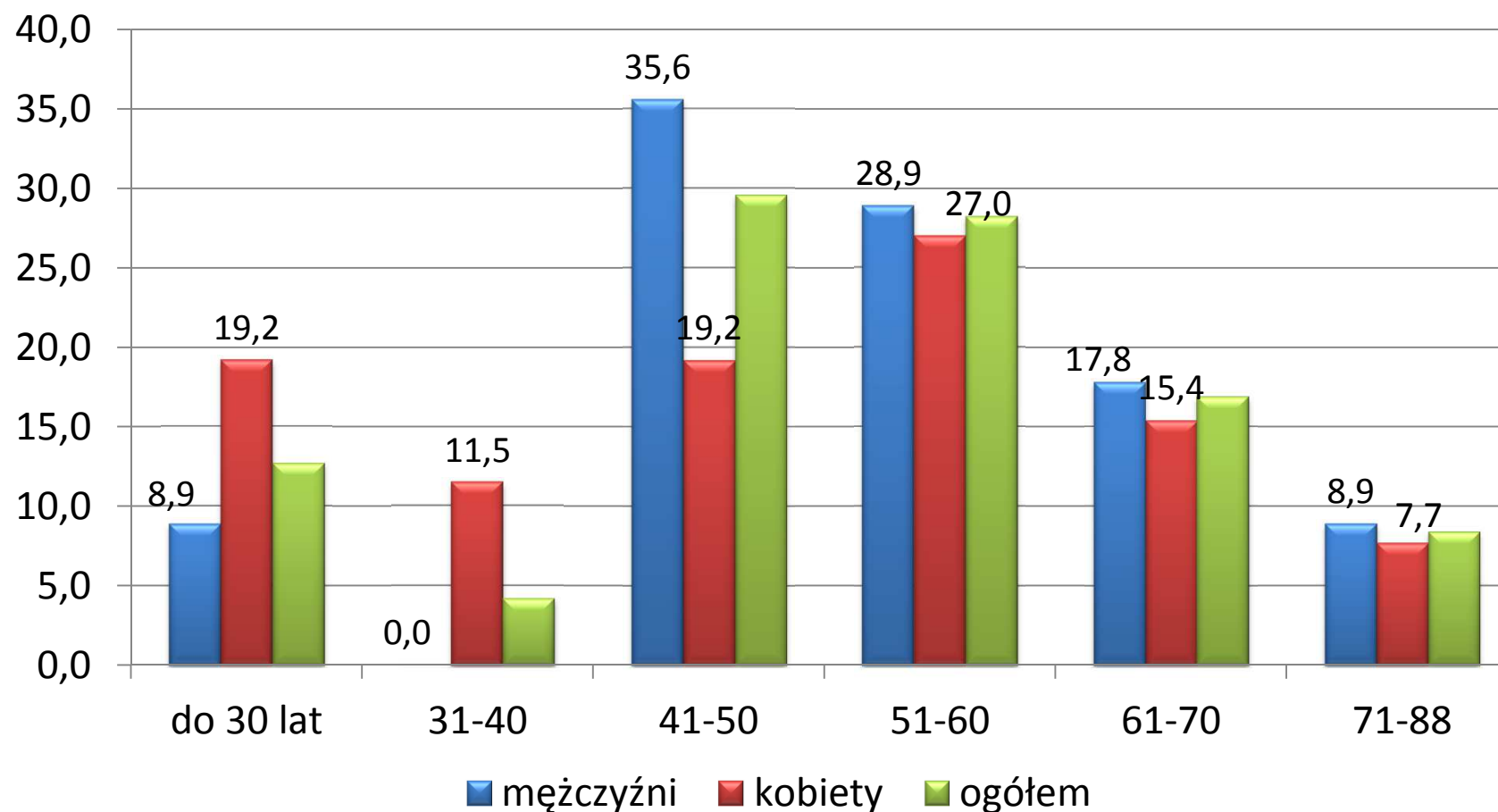
59,2 % członków z rodzin rolniczych

36,6 % kobiet (28,6% rolne, 48,3% bezrolnych)

Członkowie	Wyższe magister	Wyższe licencjat	Średnie	Zawodowe	Gimnazjalne i podstawowe
Ogółem	19,7	1,4	33,8	36,6	8,5
Kobiety	19,2	-	50,0	26,9	3,9
Mężczyźni	20,0	2,2	24,5	42,2	11,1

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

Struktura wieku członków partii politycznych (w podziale na płeć)

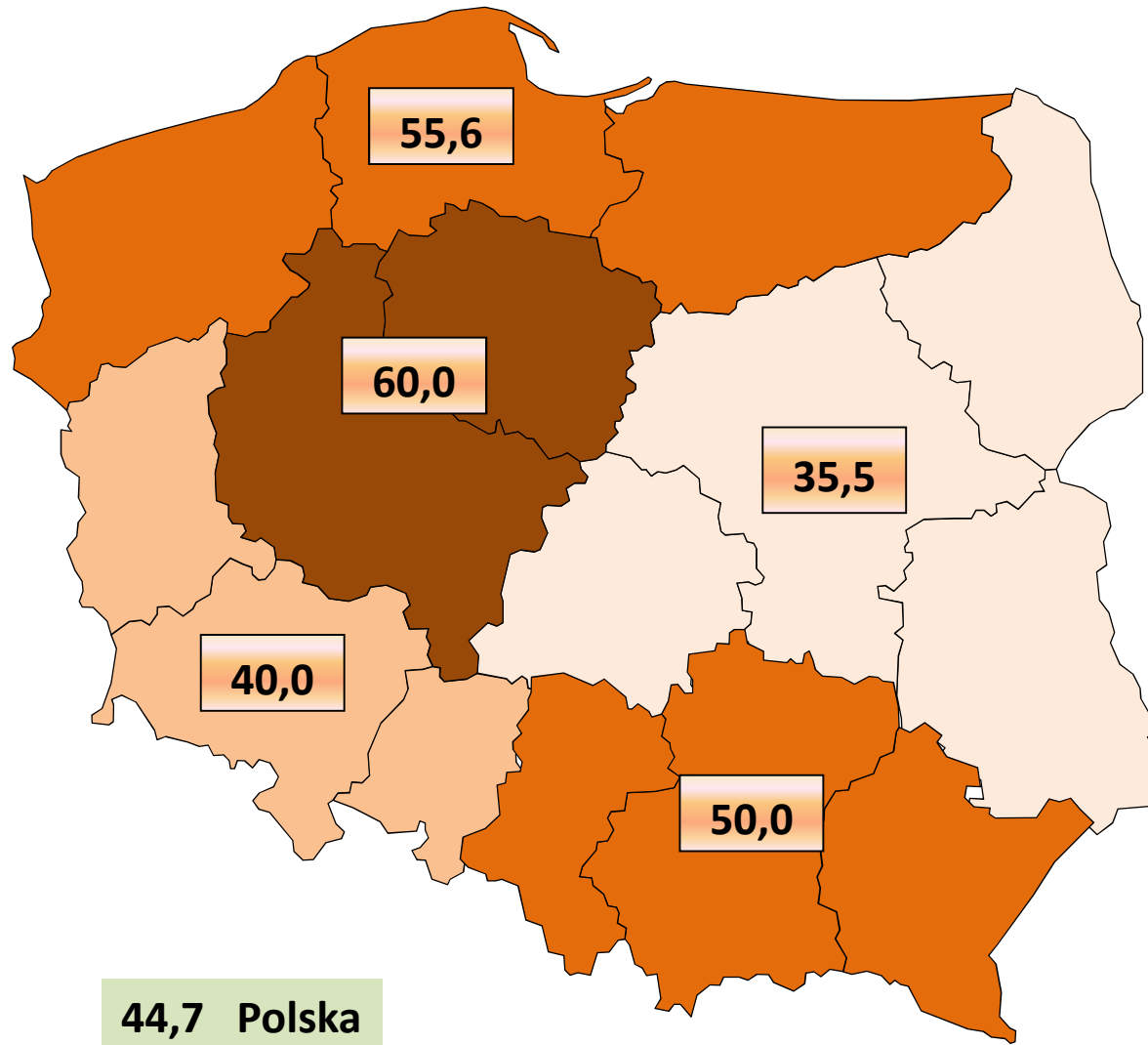
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Udział w wyborach (odsetek głów rodzin)

	parlamentarne	prezydenckie	samorządowe	wszystkie	żadne
Ogółem	70,3	74,7	72,5	62,5	19,8
Bezrolne	65,1	70,0	67,4	60,1	25,0
Rolne	78,3	81,8	80,1	73,7	13,8
Kobiety	74,8	79,0	75,8	70,0	16,7
Mężczyźni	79,3	82,7	81,4	74,8	12,9

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB

Odsetek wsi z członkami partii politycznych

środkowozachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowowschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

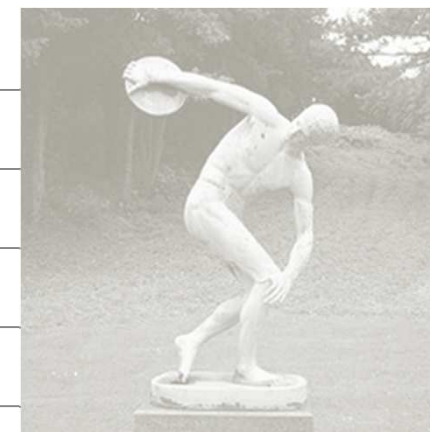
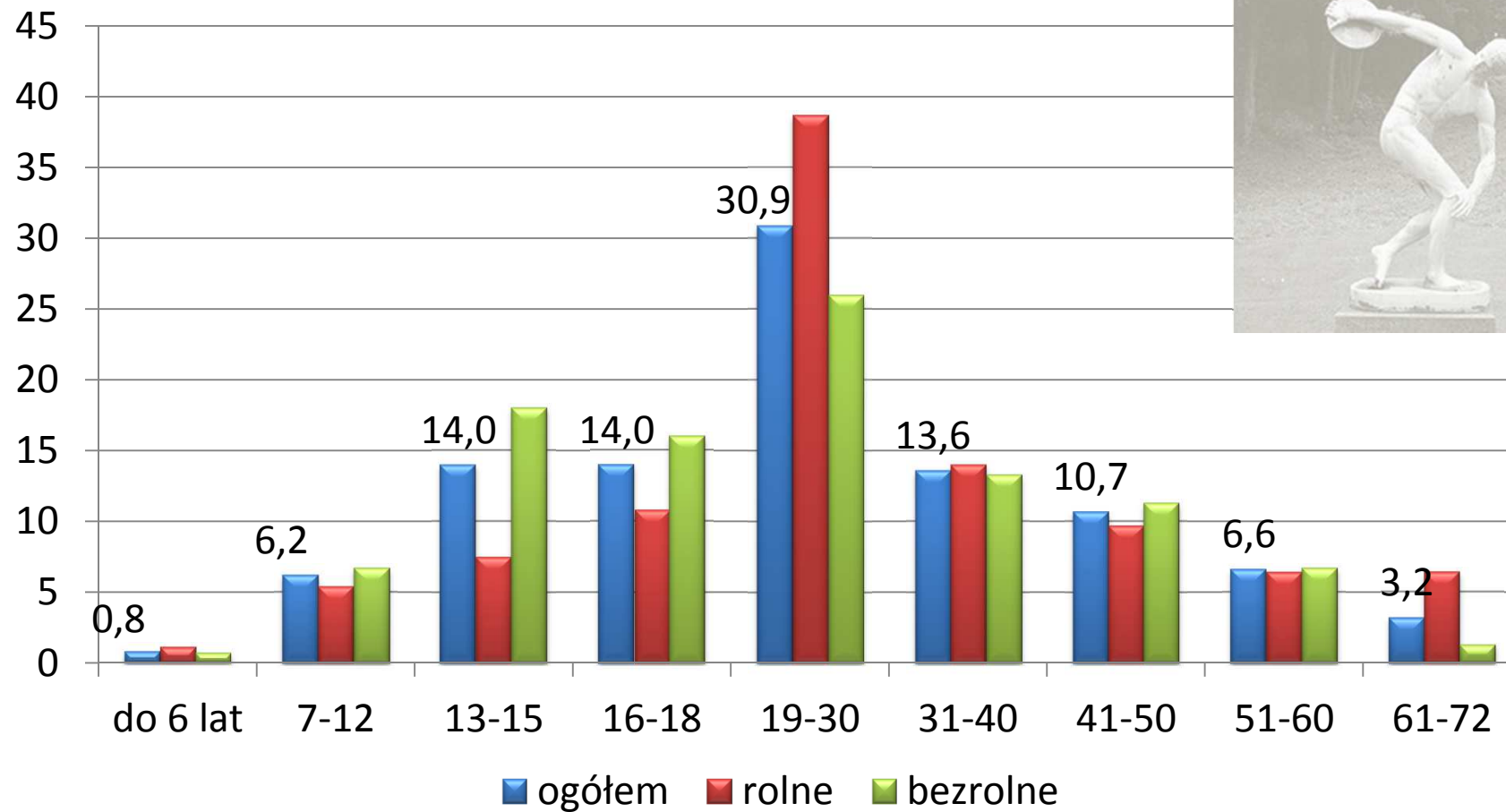
Członkowie klubów sportowych

- **46,1 %** wsi
- **25,0 %** wsi grupy powyżej 5 osób
- **61,7 %** członków z rodzin rolniczych

- **23,1 %** kobiet
 - 23,7 %** z rodzin rolniczych
 - 22,6 %** z rodzin bezrolnych

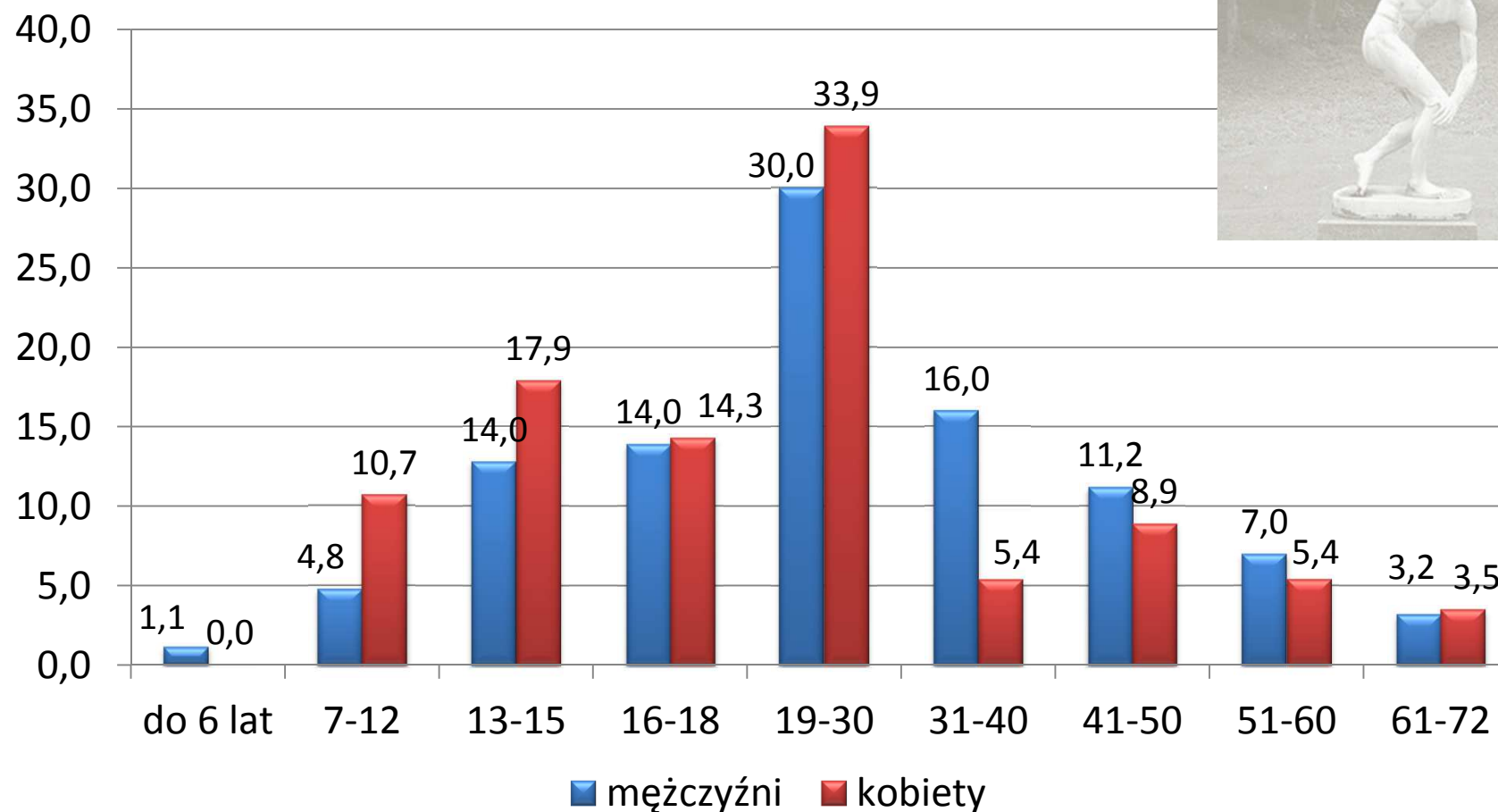
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Struktura wieku członków klubów sportowych (w %)

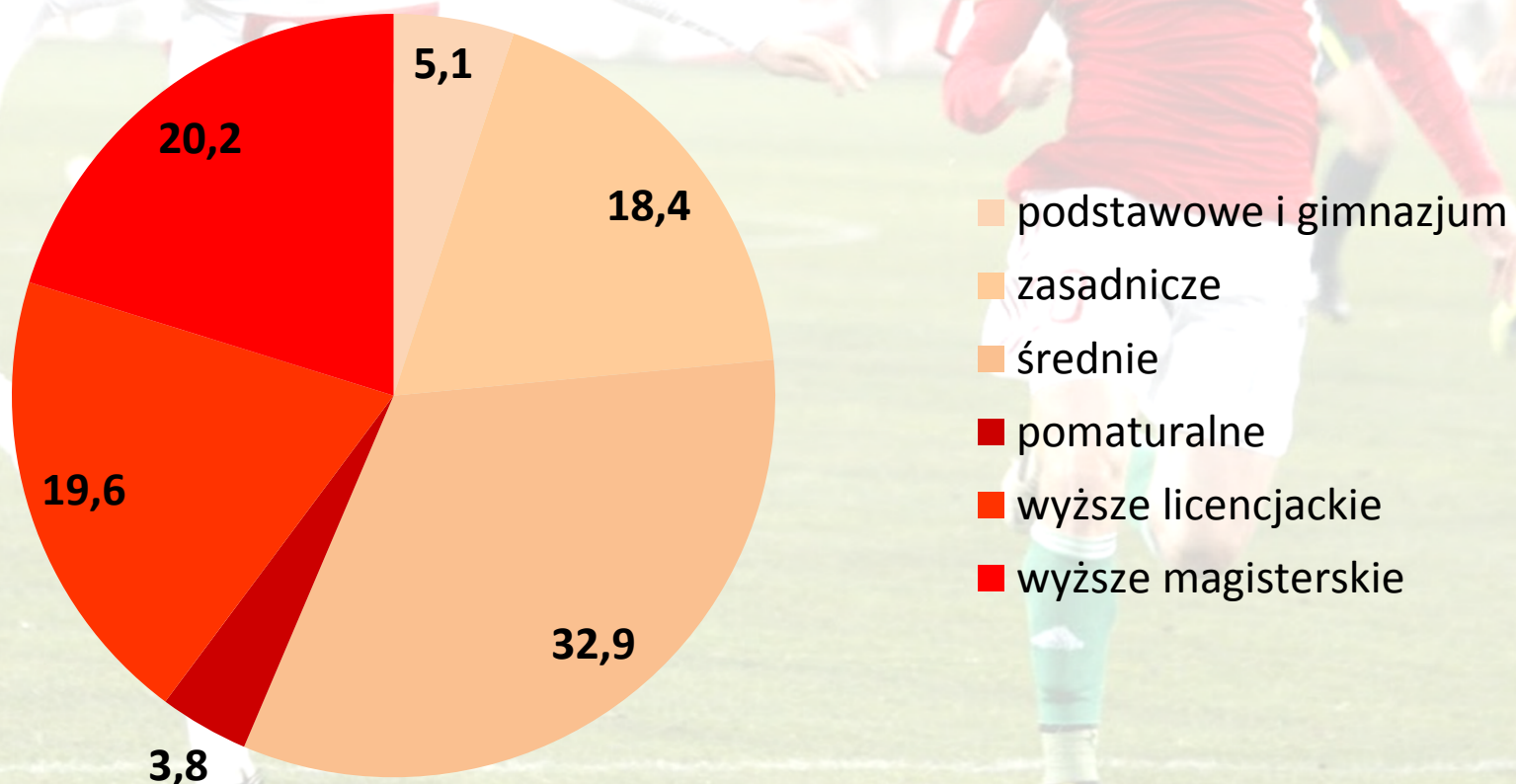
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Struktura wieku członków klubów sportowych (w podziale na płeć)

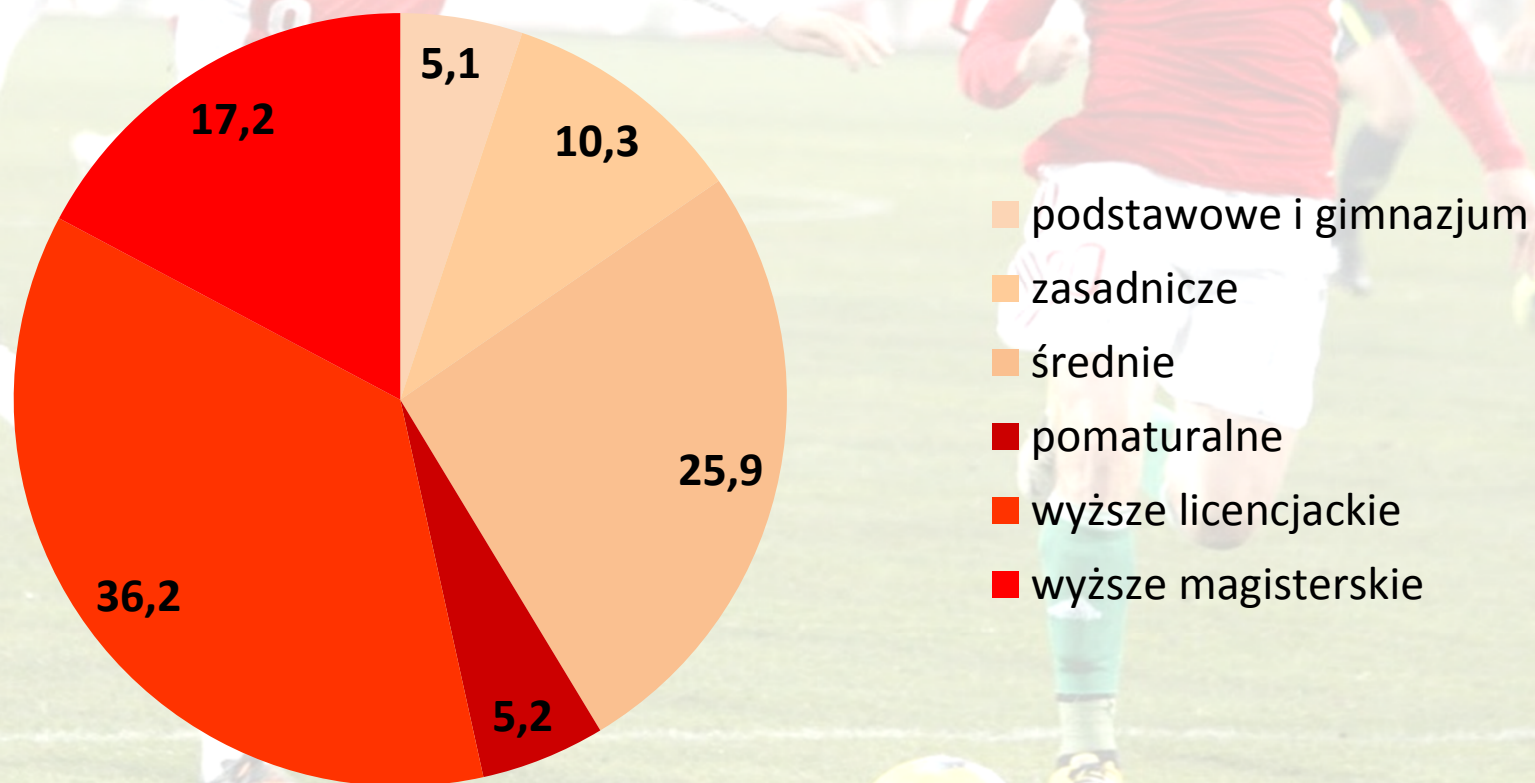
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Struktura wykształcenia członków klubów sportowych (powyżej 18 roku życia)

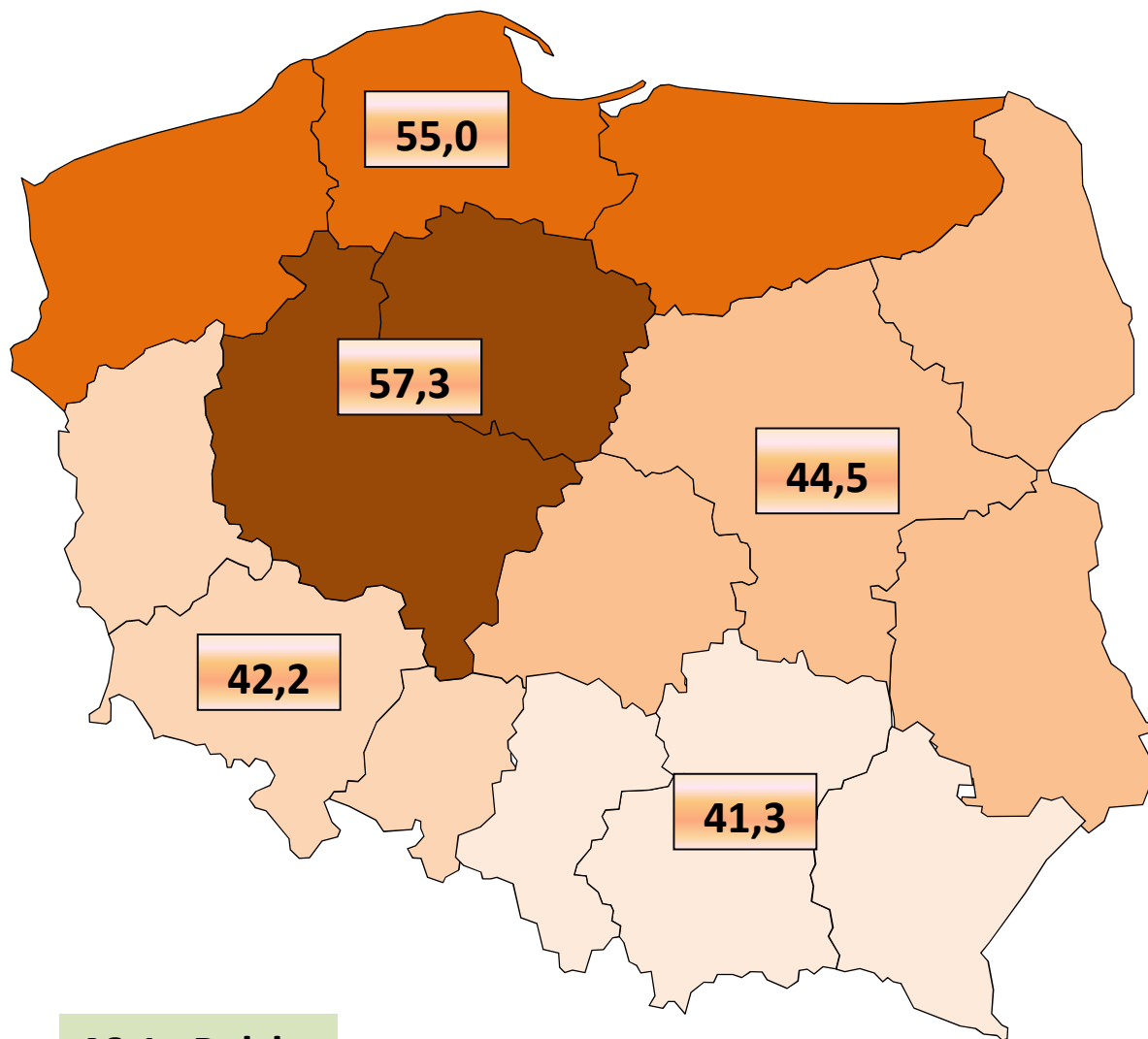
Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Struktura wykształcenia członków klubów sportowych w grupie 19-30 lat (bez osób uczących się)

Źródło: Na podstawie Ankiety IERiGŻ-PIB, 2011

Odsetek wsi z członkami klubów sportowych

środkowozachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowowschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

46,1 Polska

Źródło: Ankieta IERiGŻ-PIB 2011

Podsumowanie

- Upodabnianie się środowiska wiejskiego do miejskiego; wyraźnie zarysowany proces starzenia się społeczeństwa, znaczący wzrost poziomu wykształcenia ludności, odchodzenie od rolnictwa.
- Wzrosła aktywność społeczna mieszkańców wsi. Społecznicy chętniej niż w latach wcześniejszych działają w większych grupach. Wzrósł odsetek wsi gdzie aktywnie społecznie działali razem mężczyźni i kobiety.
- Zwraca uwagę relatywnie wysoki udział mieszkańców wsi w zebraniach, praca w organizacjach, sprawowanie w nich funkcji oraz zaangażowanie w sprawy polityki.
- Ludność z rodzin rolniczych jest bardziej zaangażowana i aktywna niż ludność z rodzin bezrolnych w sprawy dotyczące wiejskiej społeczności.
- Odsetek wsi, w których odnotowano członków organizacji formalnych jest zróżnicowany regionalnie: w makroregionach środkowo-zachodnim i południowo-zachodnim w każdej ze wsi działają organizacje, zaś w północnym i południowo-wschodnim, w co piątej wsi nie ma żadnej organizacji, a w Polsce środkowej brak organizacji odnotowano blisko w co dziesiątej wsi.

Podsumowanie

- Zwraca uwagę, iż relatywnie często na obszarach wiejskich ankietowanych wsi, działa po kilka organizacji. W Polsce zachodniej (makroregiony środkowo-zachodni i południowo-zachodni- w blisko jednej trzeciej wsi działały jednocześnie wszystkie analizowane organizacje. Chociaż w makroregionie południowo-wschodnim, w co piątej ankietowanej wsi nie było żadnych organizacji, to wskaźnik występowania łącznie analizowanych organizacji formalnych był także relatywnie wysoki i wynosił 18,8%.
- Podkreślić należy, iż unifikuje się członkostwo w organizacjach – w organizacjach zwyczajowo uznawanych za „męskie”, działają kobiety, zaś w tych skierowanych do kobiet, często członkami są mężczyźni.
- Brak jest na terenach wiejskich tzw. organizacji młodzieżowych, ale wśród członków analizowanych organizacji, osoby do 30 roku życia stanowią znaczący odsetek. Zwłaszcza wśród członków klubów sportowych i to niezależnie od płci.
- Wśród członków klubów sportowych, zwraca uwagę relatywnie duży udział osób młodych, z wyższym poziomem wykształcenia, które można uznać za propagatorów zdrowego społeczeństwa jednego z aspektów inteligentnych specjalizacji na obszarach wiejskich.

*Wybrane problemy rozwoju obszarów wiejskich w Polsce –
kontekst regionalny*

*Kapitał społeczny i organizacje jako potencjał
rozwoju regionów*

wrzochalska@ierigz.waw.pl

Dziękuję za uwagę